

U.G.B.A. Semester –IV

Sanskrit –EC – I(212)

आचार्य मम्मट रचित काव्य प्रकाश

MCQ's

(युनिट - १,२,३,४)

નીચેનામાંથી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરીને જવાબ આપો.

- (૧) જાત્યાદિવાદના પુરસ્કર્તા કોણ છે ?
(વૈયાકરણો, મીમાંસકો, અર્વાચીન નૈયાયિકો, પ્રાચીન નૈયાયિકો)
- (૨) વ્યક્તિવાદના પુરસ્કર્તા કોણ હતા ?
(મીમાંસકો, અર્વાચીન નૈયાયિકો, પ્રાચીન નૈયાયિકો, વૈયાકરણો)
- (૩) જાતિવાદના પુરસ્કર્તા કોણ હતા ?
(વૈયાકરણો, મીમાંસકો, અર્વાચીન નૈયાયિકો, પ્રાચીન નૈયાયિકો)
- (૪) જાતિવિશિષ્ટ વ્યક્તિવાદના પુરસ્કર્તા કોણ હતા ?
(મીમાંસકો, અર્વાચીન નૈયાયિકો, પ્રાચીન નૈયાયિકો, વૈયાકરણો)
- (૫) અભિહિતાનવયવાદ કોનો છે ?
(પ્રભાકર અને તેના અનુયાયીઓ, કુમારિલ ભટ્ટ અને તેના અનુયાયીઓ, આમાંથી કોઈ નહીં)
- (૬) અભિહિતાનવયવાદ કોનો છે ?
(પ્રભાકર અને તેના અનુયાયીઓ, કુમારિલ ભટ્ટ અને તેના અનુયાયીઓ, આમાંથી કોઈ નહીં)
- (૭) શબ્દની કેટલી શક્તિ છે ? (ત્રણ, પાંચ, ચાર, બે)
- (૮) આચાર્ય મમ્મટે શુદ્ધા અને ગૌણી લક્ષણાના કેટલા પ્રકાર કહ્યા છે ?
(ચાર, ત્રણ, પાંચ, છ)
- (૯) તાત્પર્યાર્થ બીજા કયા નામથી ઓળખાય છે ? (વ્યાંગ્યાર્થ, લક્ષ્યાર્થ, ગૂઢાર્થ, વાક્યાર્થ)
- (૧૦) સંકેત અર્થ જાતિ, ગુણ, ક્રિયા અને દ્રવ્ય એમ ચાર પ્રકારનો હોય છે તે મત કોનો છે ?
(બૌદ્ધોનો, વૈયાકરણોનો, મીમાંસકોનો, નૈયાયિકોનો)
- (૧૧) સંકેતિત અર્થ કેવળ જાતિમાં જ હોય છે તે કોનો મત છે ?
(નવ્ય નૈયાયિકો, મીમાંસકો, પ્રાચીન નૈયાયિકો, વૈયાકરણો)

(૧૨) ઉપાદાન એ કઈ લક્ષણાનો પ્રકાર છે ?

(શુદ્ધા લક્ષણા, ગૌણી લક્ષણા, લક્ષણ લક્ષણા, રૂઢિ લક્ષણા)

(૧૩) પદાર્થના પ્રાણપ્રદ ધર્મને શું કહેવાય છે ? (જાતિ, ગુણ ક્રિયા ઉપાધિ)

(૧૪) આચાર્ય મમ્મટે વ્યંજનાના કેટલા પ્રકાર આપ્યા છે ? (બે, ચાર, ત્રણ, પાંચ)

(૧૫) શબ્દનો સંકેત વ્યક્તિમાં રહેલો છે તેવું કયા વિવેચકો માને છે ?

(મીમાંસકો, નવા નૈયાયિકો, પ્રાચીન નૈયાયિકો, વૈયાકરણો)

(૧૬) આચાર્ય મમ્મટને મતે 'શુદ્ધાસાધ્યાવસાના' લક્ષણામાં વ્યંજનાના વાચ્યાર્થ અને લક્ષ્યાર્થ વચ્ચે

કયો સંબંધ રહેલો છે? (સાદ્રશ્યેતર, સામીપ્ય, સાદૃશ્ય, સાહચર્ય)

(૧૭) ઉત્તમ કાવ્ય બનવા માટે કઈ લક્ષણા હોવી જરૂરી છે ?

(શુદ્ધાલક્ષણા, અવ્યંચ્ય, અગૂઢ વ્યંચ્ય, ગૂઢ વ્યંચ્ય)

(૧૮) આચાર્ય મમ્મટને મતે પ્રયોજનવતી લક્ષણામાં પ્રયોજનની પ્રાપ્તિ શાના દ્વારા સંભવે છે ?

(અભિધા લક્ષણા, વ્યંજના, રૂઢિ)

(૧૯) શબ્દનો વાચ્યાર્થ વાક્યના સંદર્ભ સાથે બંધબેસતો ન થાય તે લક્ષણા પ્રવર્તનની કઈ શરત

બને છે ? (તદ્યોગ, મુખ્યાર્થબાધ, રૂઢિ કે પ્રયોજન, વ્યભિચાર)

(૨૦) મધ્યમ કાવ્ય બનવા માટે કઈ લક્ષણા હોવી જરૂરી છે ?

(શુદ્ધાલક્ષણા, અવ્યંચ્ય, અગૂઢ વ્યંચ્ય, ગૂઢ વ્યંચ્ય)

(૨૧) 'સ્વસિદ્ધયે પરાક્ષેપ:' આ લક્ષણ કઈ આચાર્ય મમ્મટે માટે પ્રયોજ્યું છે ?

(ગૌણીલક્ષણા, લક્ષણલક્ષણા, શુદ્ધાલક્ષણા, ઉપાદાનલક્ષણા)

(૨૨) કાવ્યપ્રકાશના બીજા ઉલ્લાસનું શીર્ષક લખો.

(અર્થાલંકારનિર્ણય, શબ્દાર્થસ્વરૂપનિર્ણય, કાવ્યસ્વરૂપનિર્ણય, શબ્દાલંકારનિર્ણય)

(૨૩) આચાર્ય મમ્મટને લક્ષણલક્ષણા (શુદ્ધાલક્ષણાનો પ્રકાર) માં વાચ્યાર્થ અને લક્ષ્યાર્થ વચ્ચે કયો

સંબંધ રહેલો છે ? (સાદ્રશ્યેતર, સામીપ્ય, સાદૃશ્ય, સાહચર્ય)

(૨૪) 'વ્યંજના'ની એક સ્વતંત્ર શકિત તરીકે સૌ પ્રથમ કોણે સ્થાપના કરી ?

(આનંદવર્ધન, વિશ્વનાથ, કુંતક, મમ્મટ)

(૨૫) અપોહવાદમાં કોણ માને છે ? (મીમાંસકો, બૌદ્ધો, પ્રાચીન નૈયાયિકો, વૈયાકરણો)

(૨૬) વાચ્ય, લક્ષ્ય અને વ્યંચ્ય ઉપરાંત કેટલાકને મતે ચોથો અર્થ કયો છે ?

(લાક્ષણિક, આક્ષાંક્ષા, તાત્પર્યાર્થ, સન્નિધિ)

(૨૭) 'આયુર્ધૃતમ્' (ધી આયુષ્ય છે) આ ઉદાહરણ આચાર્ય મમ્મટે કઈ લક્ષણા માટે પ્રયોજ્યું

છે ? (ગૌણીલક્ષણા, લક્ષણલક્ષણા, શુદ્ધા સારોપાલક્ષણા, ઉપાદાનલક્ષણા)

- (૨૮) 'પરાર્થ સ્વસમર્પણમ્' આ લક્ષણ આચાર્ય મમ્મટે કઈ લક્ષણા માટે પ્રાયોજ્યું ?
(ગૌણીલક્ષણા, લક્ષણલક્ષણા, શુદ્ધાલક્ષણા, ઉપાદાનલક્ષણા)
- (૨૯) 'આયુરવેદમ્' (આ તો આયુષ્ય જ છે) આ ઉદાહરણ આચાર્ય મમ્મટે કઈ લક્ષણા માટે પ્રાયોજ્યું છે ? (ગૌણીલક્ષણા, લક્ષણલક્ષણા, શુદ્ધાસાધ્યાવસાનાલક્ષણા, ઉપાદાનલક્ષણા)
- (૩૦) નીચેનામાંથી કઈ લક્ષણામાં વાચ્યાર્થ અને લક્ષ્યાર્થ વચ્ચે સામીપ્ય સંબંધ રહેલો હોય છે ?
(ગૌણીલક્ષણા, લક્ષણલક્ષણા, શુદ્ધાલક્ષણા, ઉપાદાનલક્ષણા)
- (૩૧) નીચેનામાંથી કયા અલંકારમાં ઉપમેય અને ઉપમાનની સરખામણી સાદૃષ્યને આધારે કરવામાં આવે છે ? (શ્લેષ, ઉપમા, વિભાવના, વિશેષોક્તિ)
- (૩૨) નીચેનામાંથી કયા અલંકારમાં ઉપમેયનો નિષેધ કરી તેના સ્થાને ઉપમાનની સ્થાપના કરવામાં આવે છે ? (ઉપમા, રૂપક, અપહ્રુતિ, ઉત્પ્રેક્ષા)
- (૩૩) નૂનં, મન્યે, શઙ્કે, ધ્રુવં, પ્રાયઃ જેવા શબ્દો કયા અલંકારમાં જે તે અલંકારના સૂચક છે ?
(ઉત્પ્રેક્ષા, ઉપમા, રૂપક, અપહ્રુતિ)
- (૩૪) આચાર્ય મમ્મટે વિશેષોક્તિ અલંકારની ચર્ચા કયા ઉલ્લાસમાં કરી છે ?
(બીજા, ત્રીજા, નવમા, દસમા)
- (૩૫) આચાર્ય મમ્મટે વિભાવના અલંકારની ચર્ચા કયા ઉલ્લાસમાં કરી છે ?
(બીજા, ત્રીજા, નવમા, દસમા)
- (૩૬) કારણો અખંડ હોવા છતાં ફળ(કાર્ય) નું કથન ન થાય તેને કયો અલંકાર કહે છે ?
(વિભાવના, વિશેષોક્તિ, અપહ્રુતિ, ઉત્પ્રેક્ષા)
- (૩૭) ક્રિયાનો નિષેધ થવા છતાં ફળ નું પ્રગટીકરણ થાય ત્યારે કયો અલંકાર બને છે ?
(વિભાવના, વિશેષોક્તિ, અપહ્રુતિ, ઉત્પ્રેક્ષા)
- (૩૮) આચાર્ય મમ્મટે વિરોધઅલંકારની ચર્ચા કયા ઉલ્લાસમાં કરી છે ? (બીજા, ત્રીજા, નવમા, દસમા)
- (૩૯) નિયતાનાં સકૃદ્ ધર્મઃ સા પુનઃ_____।(દીપક, તુલ્યયોગિતા, સામાન્ય, વિરોધઃ)
- (૪૦) જ્યાં કાર્ય અને કારણ બનેલા બે ધર્મો એક જ સમયે તદ્દન જુદાં જુદાં સ્થાનોમાં રહેલા હોય તો તે કયો અલંકાર બને ? (વિરોધ, મીલિત, અસંગતિ, સામાન્ય)
- (૪૧) આચાર્ય મમ્મટે વિરોધ અલંકારના કેટલા પ્રકાર જણાવ્યા છે ? (દશ, છ, સાત, બાર)
- (૪૨) આચાર્ય મમ્મટે કયા અલંકારમાં ઉક્ત નિમિત્તા, અનુક્ત નિમિત્તા અને અચિન્ત્ય નિમિત્તા આ ત્રણ પ્રકાર કહ્યા છે ? (તુલ્યયોગિતા, અસંગતિ, વિભાવના, વિશેષોક્તિ)
- (૪૩) "પીનો દેવદત્તો દિવા ન ભુક્તે" આ ઉદાહરણ કઈ લક્ષણાનું છે ?

(ગૌણીલક્ષણા, ઉપાદાનલક્ષણા, લક્ષણલક્ષણા, શુદ્ધાલક્ષણા)

(૪૪) ગૌ: શુક્લ: ચલ: કિત્થ:એ પ્રમાણે શબ્દોની ચાર પ્રકારની પ્રવૃત્તિ છે તેવો કોનો મત છે ? (પતંજલિ, મુકુલ ભટ્ટ, કુંતક, પાણિની)

(૪૫) 'સાક્ષાત્ સંકેતિતં અર્થં યોઽભિધત્તે સ_____। (લક્ષક:, વાચક:, વ્યંજક:, તાત્પર્ય:)

(૪૬) 'કુન્તા: પ્રવિશન્તિ' આ ઉદાહરણ કઈ લક્ષણાનું છે ?

(ગૌણીલક્ષણા, લક્ષણલક્ષણા, શુદ્ધાસાધ્યાવસાનાલક્ષણા, ઉપાદાનલક્ષણા)

(૪૭) તાત્પર્યા શક્તિની મદદથી વાક્યમાંથી વાક્યાર્થ મેળવવા માટે આકાંક્ષા, યોગ્યતા અને_____

એ ત્રણ શરતો જરૂરી છે. (સન્નિધિ, અર્થાપત્તિ, શ્રુતાપત્તિ, વ્યુત્પત્તિ)

(૪૮) વૈયાકરણોના મતે શબ્દ કેટલા પ્રકારના છે ? (ત્રણ, ચાર, પાંચ, છ)

(૪૯) કાવ્યપ્રકાશમાં કુલ કેટલા ઉલ્લાસ છે ? (સાત, આઠ, નવ, દશ)

(૫૦) કાવ્યપ્રકાશમાં શબ્દશક્તિનું વર્ણન કયા ઉલ્લાસ છે ? (પ્રથમ, દ્વિતીય, તૃતીય, ચતુર્થ)

જવાબ

(૧) જાત્યાદિવાદના પુરસ્કર્તા કોણ છે ? (વૈયાકરણો)

(૨) વ્યક્તિવાદના પુરસ્કર્તા કોણ હતા ? (અર્વાચીન નૈયાયિકો)

(૩) જાતિવાદના પુરસ્કર્તા કોણ હતા ? (મીમાંસકો)

(૪) જાતિવિશિષ્ટ વ્યક્તિવાદના પુરસ્કર્તા કોણ હતા ? (પ્રાચીન નૈયાયિકો)

(૫) અભિહિતાનવયવાદ કોનો છે ? (કુમારિલ ભટ્ટ અને તેના અનુયાયીઓ)

(૬) અભિહિતાનવ્યવાદ કોનો છે ? (પ્રભાકર અને તેના અનુયાયીઓ)

(૭) શબ્દની કેટલી શક્તિ છે ? (ત્રણ)

(૮) આચાર્ય મમ્મટે શુદ્ધા અને ગૌણી લક્ષણાના કેટલા પ્રકાર કહ્યા છે ? (છ)

(૯) તાત્પર્યાર્થ બીજા કયા નામથી ઓળખાય છે ? (વાક્યાર્થ)

(૧૦) સંકેત અર્થ જાતિ, ગુણ, ક્રિયા અને દ્રવ્ય એમ ચાર પ્રકારનો હોય છે તે મત કોનો છે ?

(વૈયાકરણોનો)

(૧૧) સંકેતિત અર્થ કેવળ જાતિમાં જ હોય છે તે કોનો મત છે ? (મીમાંસકોનો)

(૧૨) ઉપાદાન એ કઈ લક્ષણા નો પ્રકાર છે ? (શુદ્ધા લક્ષણા)

(૧૩) પદાર્થના પ્રાણપ્રદ ધર્મને શું કહેવાય છે ? (જાતિ)

(૧૪) આચાર્ય મમ્મટે વ્યંજનાના કેટલા પ્રકાર આપ્યા છે ? (બે)

- (૧૫) શબ્દનો સંકેત વ્યક્તિમાં રહેલો છે તેવું કયા વિવેચકો માને છે ? (નવા નૈયાયિકો)
- (૧૬) આચાર્ય મમ્મટને મતે 'શુદ્ધાસાધ્યાવસાના' લક્ષણા માં વ્યંજનાના વાચ્યાર્થ અને લક્ષ્યાર્થ વચ્ચે કયો સંબંધ રહેલો છે? (સાદ્રશ્યેતર)
- (૧૭) ઉત્તમ કાવ્ય બનવા માટે કઈ લક્ષણા હોવી જરૂરી છે ? (ગૂઢ વ્યંગ્ય)
- (૧૮) આચાર્ય મમ્મટને મતે પ્રયોજનવતી લક્ષણામાં પ્રયોજનની પ્રાપ્તિ શાના દ્વારા સંભવે છે ? (વ્યંજના)
- (૧૯) શબ્દનો વાચ્યાર્થ વાક્યના સંદર્ભ સાથે બંધબેસતો ન થાય તે લક્ષણા પ્રવર્તનની કઈ શરત બને છે ? (મુખ્યાર્થબાધ)
- (૨૦) આચાર્ય મમ્મટે શુદ્ધાલક્ષણાના કેટલા પ્રકાર કહ્યા છે ? (ચાર)
- (૨૧) 'સ્વ સિદ્ધયે પરાક્ષેપઃ' આ લક્ષણ કઈ આચાર્ય મમ્મટે માટે પ્રયોજ્યું છે ? (ઉપાદાનલક્ષણા)
- (૨૨) કાવ્યપ્રકાશ ના બીજા ઉલ્લાસ નું શીર્ષક લખો. (શબ્દાર્થસ્વરૂપનિર્ણય)
- (૨૩) આચાર્ય મમ્મટને લક્ષણલક્ષણા (શુદ્ધાલક્ષણાનો પ્રકાર) માં વાચ્યાર્થ અને લક્ષ્યાર્થ વચ્ચે કયો સંબંધ રહેલો છે ? (સામીપ્ય)
- (૨૪) 'વ્યંજના'ની એક સ્વતંત્ર શકિત તરીકે સૌ પ્રથમ કોણે સ્થાપના કરી ? (આનંદવર્ધન)
- (૨૫) અપોહવાદમાં કોણ માને છે ? (બૌદ્ધો)
- (૨૬) વાચ્ય, લક્ષ્ય અને વ્યંગ્ય ઉપરાંત કેટલાકને મતે ચોથો અર્થ કયો છે ? (તાત્પર્યાર્થ)
- (૨૭) 'આયુર્ઘૃતમ્' (ધી આયુષ્ય છે) આ ઉદાહરણ આચાર્ય મમ્મટે કઈ લક્ષણા માટે પ્રયોજ્યું છે ? (શુદ્ધા સારોપાલક્ષણા)
- (૨૮) 'પરાર્થ સ્વસમર્પણમ્' આ લક્ષણ આચાર્ય મમ્મટે કઈ લક્ષણા માટે પ્રયોજ્યું ? (લક્ષણલક્ષણા)
- (૨૯) 'આયુરેવેદમ્' (આ તો આયુષ્ય જ છે) આ ઉદાહરણ આચાર્ય મમ્મટે કઈ લક્ષણા માટે પ્રયોજ્યું છે ? (શુદ્ધાસાધ્યાવસાનાલક્ષણા)
- (૩૦) નીચેનામાંથી કઈ લક્ષણામાં વાચ્યાર્થ અને લક્ષ્યાર્થ વચ્ચે સામીપ્ય સંબંધ રહેલો હોય છે ? (શુદ્ધાલક્ષણા)
- (૩૧) નીચેનામાંથી કયા અલંકારમાં ઉપમેય અને ઉપમાનની સરખામણી સાદૃષ્યને આધારે કરવામાં આવે છે ? (ઉપમા)
- (૩૨) નીચેનામાંથી કયા અલંકારમાં ઉપમેયનો નિષેધ કરી તેના સ્થાને ઉપમાનની સ્થાપના કરવામાં આવે છે ? (અપહૃતિ)
- (૩૩) નૂનં, મન્યે, શઙ્કે, ધ્રુવં, પ્રાયઃ જેવા શબ્દો કયા અલંકારમાં જે તે અલંકારના સૂચક છે ?

(ઉત્પ્રેક્ષા)

- (૩૪) આચાર્ય મમ્મટે વિશેષોક્તિ અલંકારની ચર્ચા કયા ઉલ્લાસમાં કરી છે ? (દસમા)
- (૩૫) આચાર્ય મમ્મટે વિભાવના અલંકારની ચર્ચા કયા ઉલ્લાસમાં કરી છે ? (દસમા)
- (૩૬) કારણો અખંડ હોવા છતાં ફળ(કાર્ય) નું કથન ન થાય તેને કયો અલંકાર કહે છે ? (વિશેષોક્તિ)
- (૩૭) ક્રિયાનો નિષેધ થવા છતાં ફળ નું પ્રગટી કરણ થાય ત્યારે કયો અલંકાર બને છે ? (વિભાવના)
- (૩૮) આચાર્ય મમ્મટે રૂપક અલંકારની ચર્ચા કયા ઉલ્લાસમાં કરી છે ? (દસમા)
- (૩૯) નિયતાનાં સકૃદ્ ધર્મઃ સા પુનઃ_____। (તુલ્યયોગિતા)
- (૪૦) જ્યાં કાર્ય અને કારણ બનેલા બે ધર્મો એક જ સમયે તદ્દન જુદાં જુદાં સ્થાનોમાં રહેલા હોય તો તે કયો અલંકાર બને ? (અસંગતિ)
- (૪૧) આચાર્ય મમ્મટે વિરોધ અલંકારના કેટલા પ્રકાર જણાવ્યા છે ? (દશ)
- (૪૨) આચાર્ય મમ્મટે કયા અલંકારમાં ઉક્ત નિમિત્તા, અનુક્ત નિમિત્તા અને અચિન્ત્ય નિમિત્તા આ ત્રણ પ્રકાર કહ્યા છે ? (વિશેષોક્તિ)
- (૪૩) "પીનો દેવદત્તો દિવા ન ભુક્તે" આ ઉદાહરણ કઈ લક્ષણાનું છે ? (ઉપાદાનલક્ષણા)
- (૪૪) 'ગૌઃ શુક્લઃ ચલઃ કિત્થઃ' એ પ્રમાણે શબ્દોની ચાર પ્રકારની પ્રવૃત્તિ છે તેવો કોનો મત છે ? (પતંજલિ)
- (૪૫) 'સાક્ષાત્ સંકેતિતં અર્થં યોઽભિધત્તે સ_____। (વાચકઃ)
- (૪૬) 'કુન્તાઃ પ્રવિશન્તિ' આ ઉદાહરણ કઈ લક્ષણાનું છે ? (ઉપાદાનલક્ષણા)
- (૪૭) તાત્પર્યા શક્તિની મદદથી વાક્યમાંથી વાક્યાર્થ મેળવવા માટે આકાંક્ષા, યોગ્યતા અને_____ એ ત્રણ શરતો જરૂરી છે. (સન્નિધિ)
- (૪૮) વૈયાકરણોના મતે શબ્દ કેટલા પ્રકારના છે ? (ચાર)
- (૪૯) કાવ્યપ્રકાશમાં કુલ કેટલા ઉલ્લાસ છે ? (દશ)
- (૫૦) કાવ્યપ્રકાશમાં શબ્દશક્તિનું વર્ણન કયા ઉલ્લાસ છે ? (દ્વિતીય)

